

Додаток 2 до наказу
Департаменту освіти і науки
облдержадміністрації
16.08.2021 № 243

Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 навчальному році

Заходи з протидії пандемії - масковий режим, соціальне дистанціювання, особливості перебування учнів і вчителів у закладі освіти, необхідність самоізоляції інфікованих тощо - впливає на організацію освітнього процесу. Такий режим роботи закладу освіти ускладнює діяльність фахівців психологічної служби - практичних психологів і соціальних педагогів. В умовах карантину в окремих закладах освіти запроваджується дистанційне або змішане навчання, що призводить до низки ускладнень, а саме для здобувачів освіти: не має зовнішнього контролю (або його послаблено) за виконанням навчальних завдань; складно самоорганізуватися і планувати режим навчальної роботи і відпочинку; обмежено соціальні контакти з однолітками; для педагогів: потрібно змінювати плани і навчальні програми з урахуванням застосування телекомунікаційних технологій при низькому рівні навичок користувача у значної кількості педагогів; треба поєднувати професійну діяльність із приватним життям і змінювати усталений ритм життя.

За таких умов істотно зростає роль психологічної служби у системі освіти щодо забезпечення своєчасного і систематичного вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, тендерних та інших індивідуальних особливостей; сприяння створенню умов для виконання освітніх і виховних завдань закладів освіти, соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань системи освіти.

Розвиток психологічної служби у системі освіти

За результатами аналізу даних, що надійшли з регіонів у 2020/2021 навчальному році, кількість фахівців психологічної служби становить 23 315 осіб, з них: практичних психологів - 15 282 особи, соціальних педагогів - 7 548 осіб, методистів - 485 осіб (див. Рисунок 1).

За узагальненими даними, що були надані навчально-методичними центрами/кабінетами/лабораторіями психологічної служби у 2020/2021 навчальному році, забезпеченість практичними психологами та соціальними педагогами у закладах освіти, хоча і повільно, але має позитивну тенденцію до збільшення. У порівнянні з попереднім навчальним роком кількість практичних психологів збільшилася на 214 осіб, соціальних педагогів — на 193 особи, але, на жаль, методистів зменшилася на 388 фахівців (див. Рисунок 2).

Загалом чисельність працівників психологічної служби збільшилася на 19 осіб.

Заслугує на схвалення діяльність органів управління освітою, що призвела до збільшення кількості практичних психологів і соціальних педагогів у закладах освіти Донецької, Одеської, Івано-Франківської, Харківської областей. На жаль, скорочення фахівців психологічної служби відбулося у Чернігівській, Тернопільській, Кіровоградській, Волинській, Полтавській областях(див. Рисунок 3).

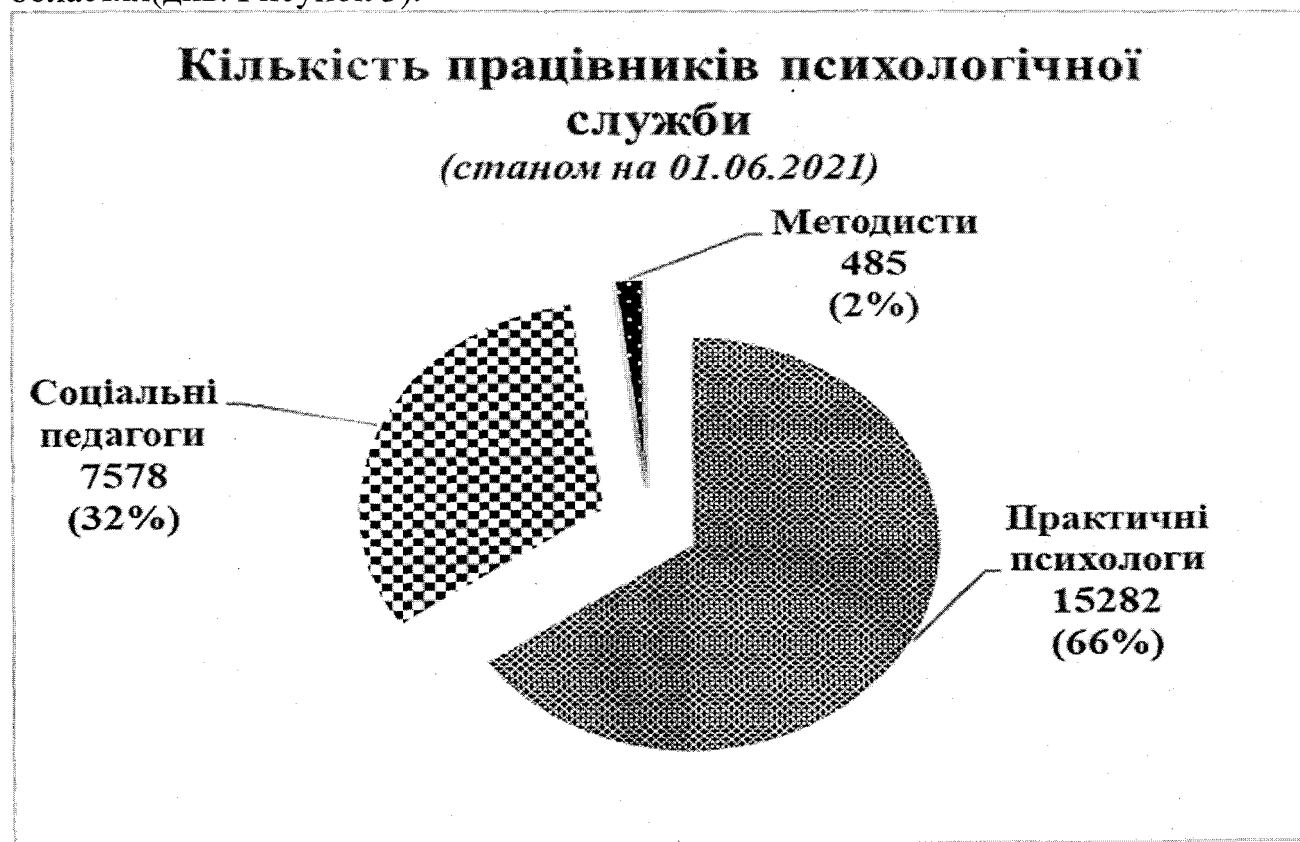

Рис. 1.

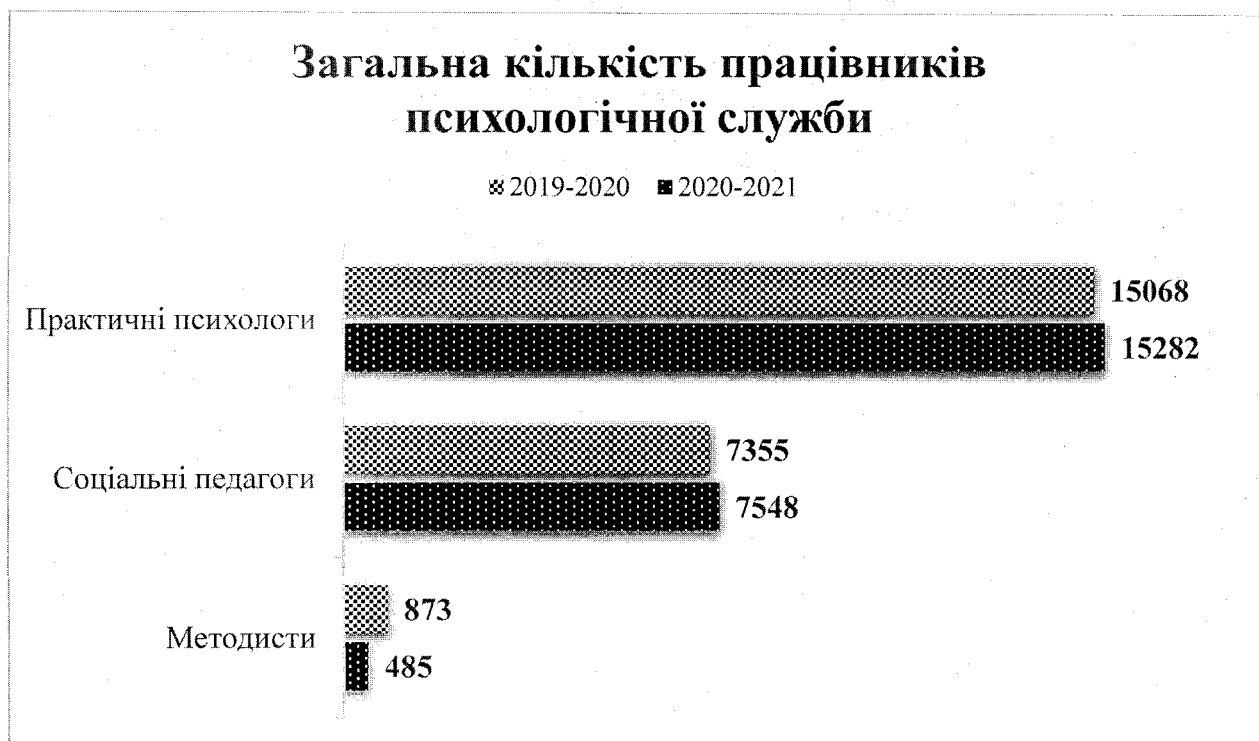

Рис. 2.

Кількість працівників психологічної служби у системі освіти України (кількість осіб)

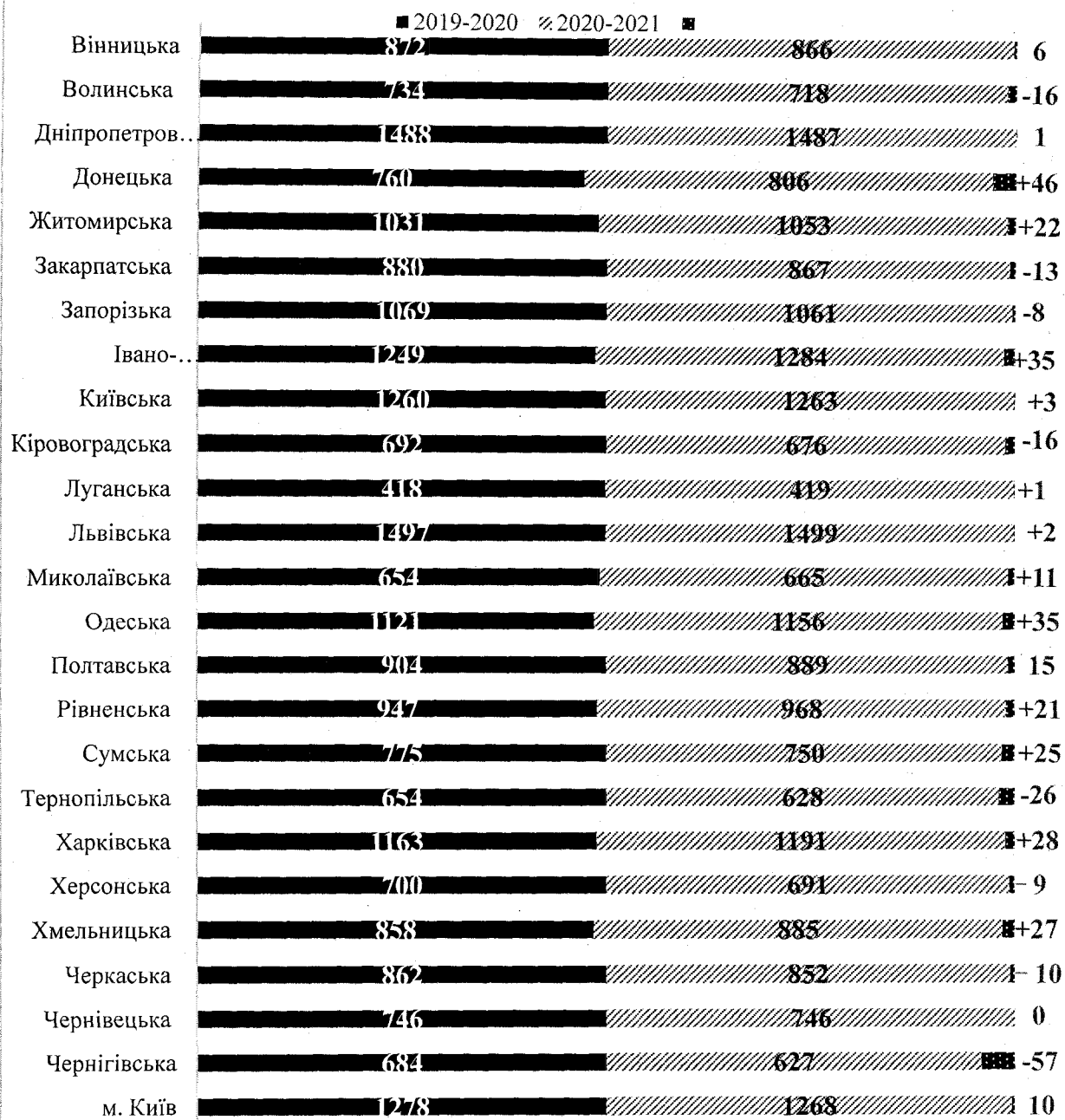

Рис. 3.

Згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту», постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників» та відповідно до Положення про центри професійного розвитку педагогічних працівників актуалізується питання створення центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Таким чином, щорічні узагальнені дані фахівців психологічної служби подано без методистів, відповідальних за психологічну службу.

Варто зазначити, що показник забезпеченості закладів освіти посадами соціальних педагогів значно нижчий, ніж показник забезпеченості посадами практичних психологів.

Забезпеченість практичними психологами у закладах освіти (у ставках) становить 72,7% від загальної потреби, соціальних педагогів – 54,8% (див. Рисунок 4). Отже, середній показник від потреби наявних ставок становить 64%.

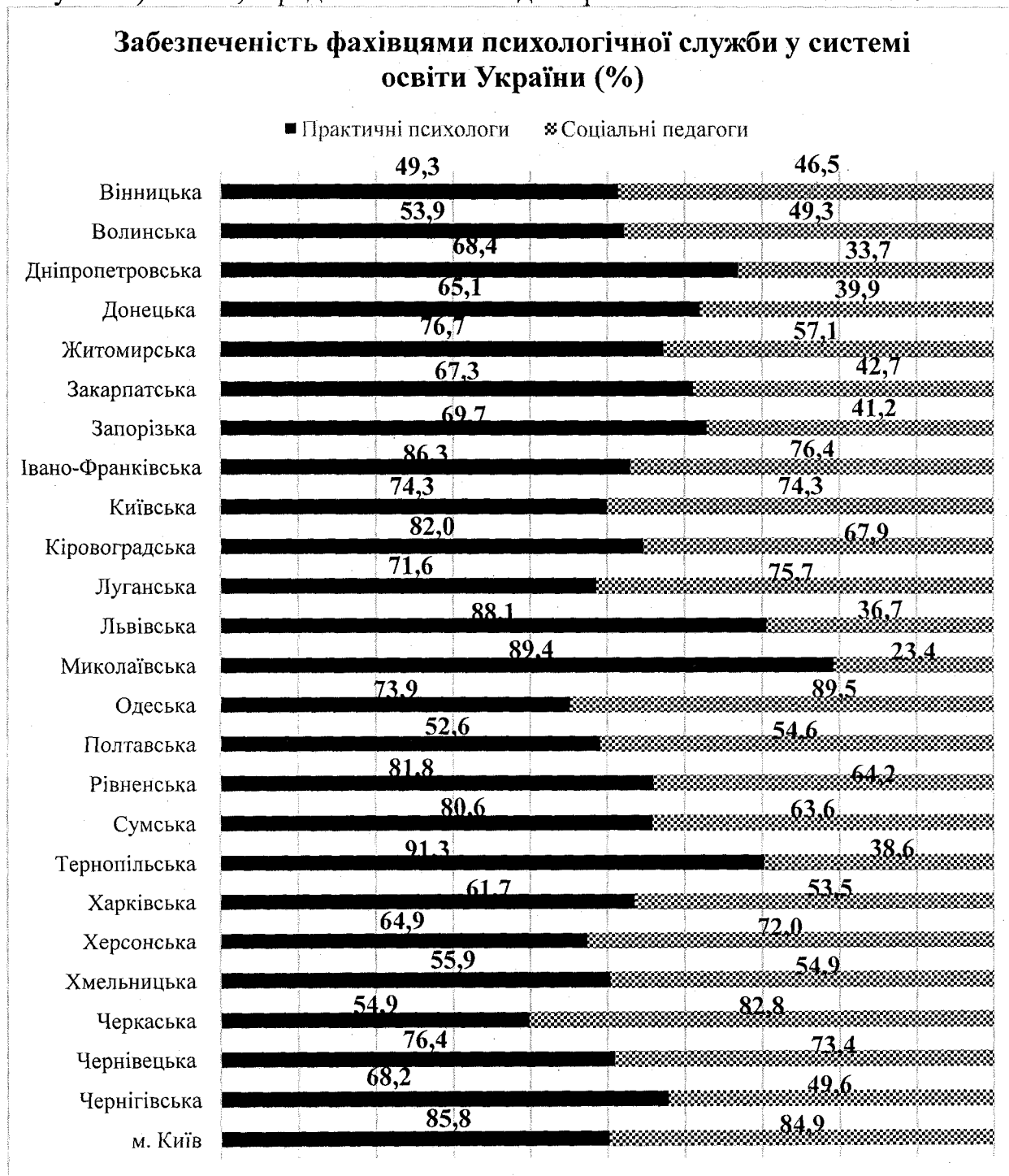

Рис 4.

Для організації належного психологічного, соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу у новому навчальному році просимо керівників обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки вжити заходів для стовідсоткового забезпечення закладів освіти, зокрема навчально-методичних центрів/кабінетів/лабораторій психологічної служби, методистами, практичними психологами, соціальними педагогами відповідно до нормативної потреби.

Забезпеченість кабінетами працівників психологічної служби

За узагальненими даними, що були надані обласними навчально-методичними центрами/кабінетами/лабораторіями психологічної служби у системі освіти у 2020/2021 навчальному році, забезпеченість кабінетами практичних психологів закладів освіти України становить: мають окремий кабінет 54,2 %, суміщені приміщення – 42,3 %, відсутній кабінет у 3,5 %. Забезпеченість кабінетами соціальних педагогів закладів освіти України становить: мають окремий кабінет 38,4 %, суміщені приміщення – 57,8 %, відсутній кабінет у 3,8 %.

Зауважимо, що показник забезпеченості кабінетами соціальних педагогів значно нижчий, ніж показник забезпеченості кабінетами практичних психологів.

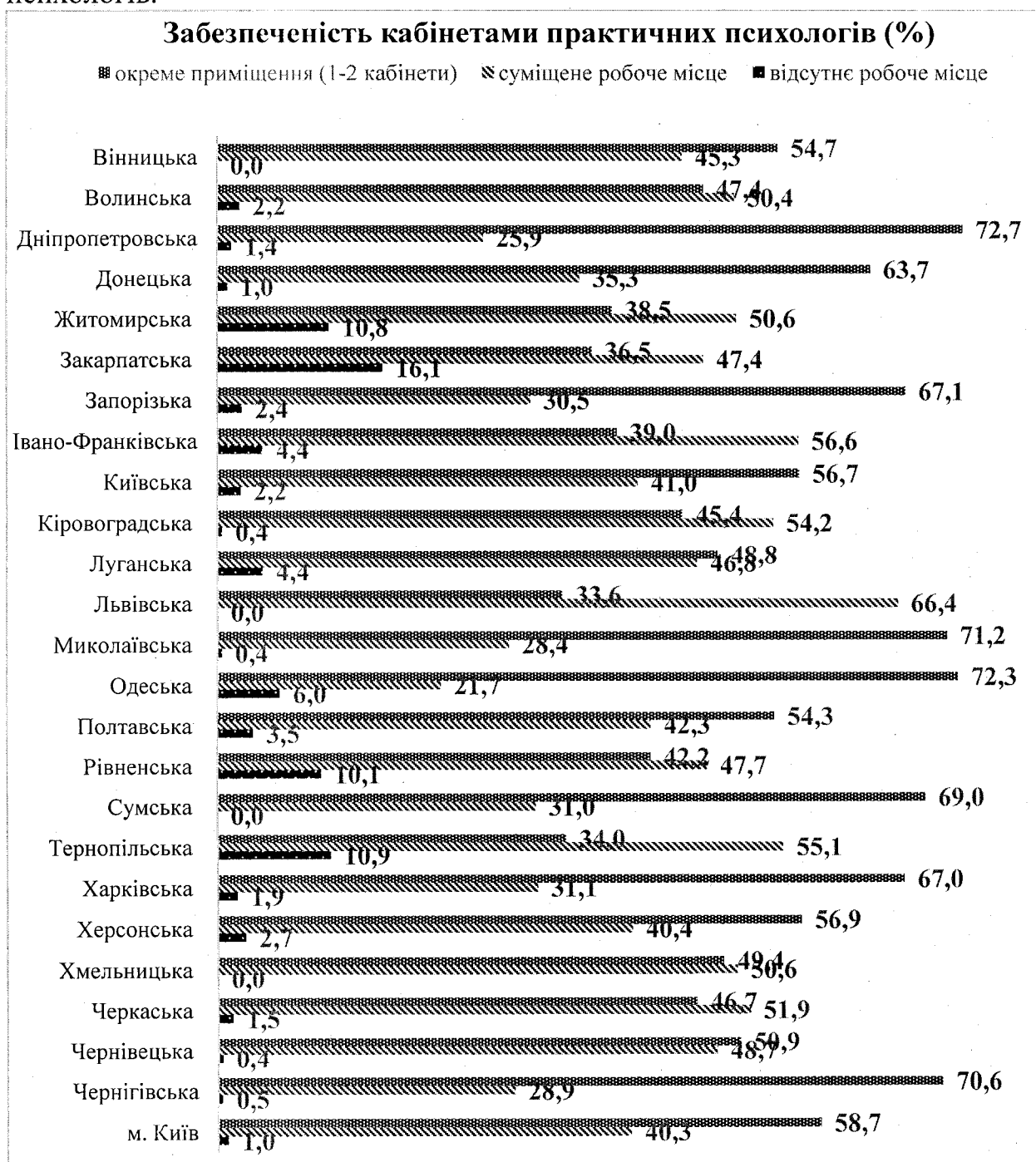

Рис.4

Забезпеченість кабінетами соціальних педагогів (%)

■ окреме приміщення (1-2 кабінети) ▨ суміщене робоче місце ■ відсутнє робоче місце

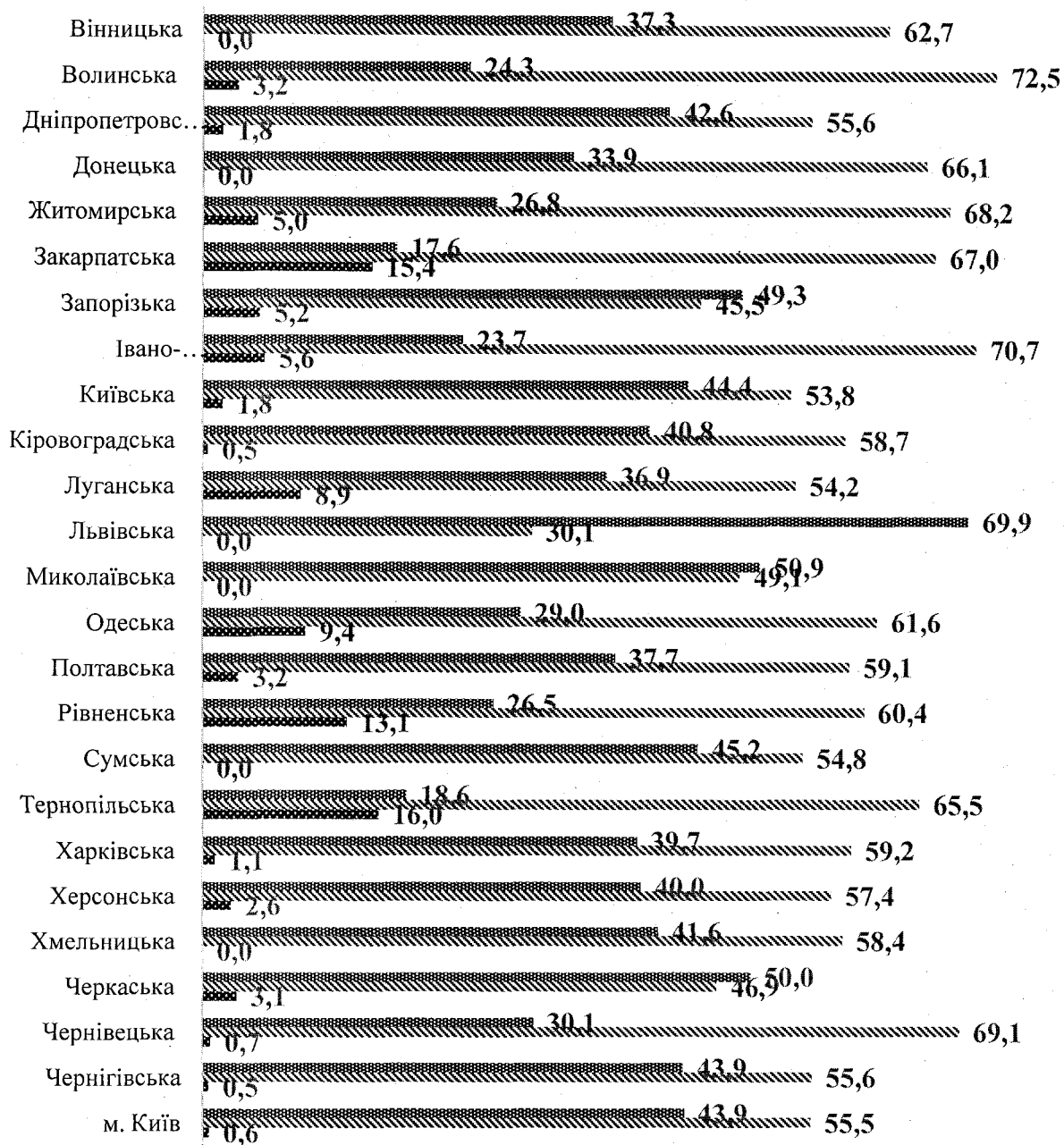

Рис.5

Маємо зазначити, що збільшення працівників психологічної служби на сьогодні є позитивною тенденцією, однак виникає проблема забезпечення фахівців психологічної служби окремим робочим місцем для ефективного здійснювання психологічного супроводу. Разом, порівняно з минулим навчальним роком, показник забезпеченості кабінетами на декілька відсотків збільшився.

Отже, керівникам обласних, районних, міських департаментів (управлінь) освіти і науки у новому навчальному році потрібно вжити заходів щодо забезпечення фахівців психологічної служби закладів освіти окремими робочими кабінетами.

Навчальна діяльність

Навчальна діяльність – форма активного співробітництва, спрямована на удосконалення, розвиток, формування особистості.

За узагальненими даними, що були надані обласними навчально-методичними центрами/кабінетами/лабораторіями психологічної служби у системі освіти у 2020/2021 н. р., навчальною діяльністю було охоплено 29 023 здобувачів освіти, педагогів – 55 173 особи, батьків – 82 278 осіб.

У закладах освіти цей напрям роботи реалізується працівниками психологічної служби шляхом викладання навчального матеріалу за програмами курсів за вибором, факультативів, гуртків психологічного та соціально-педагогічного спрямування.

Фахівцям психологічної служби рекомендовано впроваджувати факультативні курси, завдяки яким відбувається підвищення психологічної культури усіх учасників освітнього процесу.

Факультативні заняття, тренінги тощо, які проводять працівники психологічної служби, формують у здобувачів освіти навички спілкування з однолітками і дорослими, уміння розв'язувати чи уникати конфліктних ситуацій, свідомо ставитися до збереження власного здоров'я, долати шкідливі звички, протидіяти насильству, розвивати психологічну культуру тощо.

Вивчення психологічних дисциплін пов'язане з первинною профілактикою, спрямованою на налагодження конструктивної соціальної взаємодії учасників освітнього процесу, і дає можливість здобувачам освіти пізнати самих себе та оточуючих, виробити імунітет до негативних викликів сьогодення, сформувати усвідомлене ставлення до вибору майбутньої професії, набутти комунікативних навичок, розвивати уміння будувати стосунки з протилежною статтю тощо.

У 2020/2021 навчальному році програмам факультативів, спецкурсів і курсів за вибором, що були розроблені працівниками психологічної служби у системі освіти і пройшли апробацію у закладах освіти та рецензування науковців і практиків, Комісією з психології та педагогіки Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України надано гриф «Рекомендовано МОН України» для використання у роботі практичними психологами і соціальними педагогами.

Програми факультативів, спецкурсів і курсів за вибором розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/fakul-tatyvy/>

Просвітницька робота

За 2020/2021 навчальний рік працівниками психологічної служби охоплено просвітницькою діяльністю 5 556 926 учасників освітнього процесу, з них 3 102 769 здобувачів освіти, 689 653 педагогів, 1 755 498 батьків.

Просвітницька робота фахівців психологічної служби пов'язана з наданням та поширенням знань, ознайомленням усіх учасників освітнього процесу зі специфікою діяльності працівників психологічної служби закладу, методами їх роботи та можливостями.

Робота з проведення просвітницької діяльності залежить від потреб певного закладу освіти.

Основний зміст просвітницької роботи фахівця психологічної служби закладу освіти полягає у:

- формуванні культури здорового способу життя;
- інформуванні про вплив та наслідки вживання наркотичних, психоактивних речовин, алкоголю та тютюнопаління;
- ознайомленні учасників освітнього процесу із загрозами, які може нести інтернет (шахрайство, спам, кібербулінг тощо);
- інформуванні молоді з проблем торгівлі людьми;
- популяризації ненасильницької моделі поведінки;
- інформуванні про соціально-небезпечні хвороби;
- ознайомленні педагогів та батьків з основними закономірностями та умовами сприятливого розвитку дитини.

Маємо наголосити на тому, що в сучасних умовах соціально-економічної кризи і карантинних заходів, пов'язаних із пандемією, істотно зростає роль психологічної служби у системі освіти, а саме: проведення соціально-педагогічної і психологічної просвітницької діяльності, надання інформації всім учасникам освітнього процесу щодо збереження їхнього соціального благополуччя і психічного здоров'я.

Стрімкий розвиток і кардинально нові технології відтворення сучасних інформаційно-комунікативних потоків зумовлюють принципові зміни в системі управління ризиками інформаційної безпеки України. Комплексна оцінка актуальних загроз психологічній безпеці особистості та української спільноти в умовах інформаційного вибуху потребує нагального визначення інноваційних підходів до підвищення якості формування медіа-інформаційної культури особистості, що передбачає принципову трансформацію системи особистого захисту та протидії негативним впливам в умовах медіакратії, інформаційних війн, наявності великої кількості сумнівних інформаційних джерел, спаму і флуду, токсичної пропаганди і реклами, інформаційного перевантаження та інформаційних ризиків у контексті сучасних суспільних викликів, зумовлених пандемією COVID-19 та військовими діями на Сході України.

Рекомендуємо закладам післядипломної педагогічної та вищої освіти збільшити обсяг викладання курсів кризової, екстремальної психології та медіапсихології для практичних психологів, соціальних педагогів в частині компетентності з основ цифрової та медіаграмотності, зокрема під час здійснення трудових функцій у віддаленому режимі дистанційної освіти.

Налагодити взаємодію психологів у системі освіти з психологічною службою ДСНС України для надання екстреної та пролонгованої психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях, зокрема щодо протистояння негативним інформаційним впливам і провокаціям.

Практичним психологам і соціальним педагогам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти необхідно зосередити зусилля на виконанні :

заходів Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в Новій українській школі, затвердженої Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020;

систематично проводити просвітницько-профілактичні заходи з учасниками освітнього процесу щодо медіаграмотності та медіазахисту;

Повніше використовувати можливості неформальної освіти, зокрема «шкіл свідомого батьківства», що створюються в закладах дошкільної, загальної середньої та професійно-технічної освіти, для поширення серед батьків інформації щодо запобігання всім формам насильства та актуальним медіа загрозам.

Сприяти формуванню в учасників освітнього процесу потреби набувати навичок свідомого, відповідального споживання медіа-продукції, розвивати критичне мислення, здатність відокремлювати оцінювальні судження, що транслуються у медіапросторі, від реальних фактів; обмежувати себе, особливо в критичних ситуаціях, споживанням інформації лише в обсягах, необхідних і достатніх для вирішення певної життєвої проблеми; адекватно оцінювати масштаб своєї особистої життєвої ситуації, не розширюючи її сприйняття до розмірів регіону, країни чи світу; виробити у себе толерантність до невизначеності, усвідомити, що від загроз та небезпек, які з'являються в сучасному світі, можна успішно захищатися навіть за умови недостатнього знання про їхні причини, якщо опанувати надійні способи захисту.

Перелік просвітницько-профілактичних програм розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/najkraschi-rozrobky-metodyky-treninhy-zhurnaly/>

Корисні ресурси з медіаосвіти та медіаграмотності

Безпека дітей в інтернеті:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robota-ta-zahist-prav-ditini/bezpeka-ditej-v-interneti>

Безпека в інтернеті: <https://imzo.gov.ua/diyalnist/bezpeka-v-interneti/>

Електронна бібліотека Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України: <https://ispp.org.ua/elektronna-biblioteka/>

Портал медіаосвіти та медіаграмотності:

<https://medialiteracy.org.ua/category/library/resources-library/>

Підбірка актуальних ресурсів з медіаграмотності:

<https://gurt.org.ua/articles/42722/>

Добірка онлайн-ресурсів про медіаграмотність від освітнього омбудсмена: <https://nus.org.ua/news/dobirka-onlajn-resursiv-pro-mediagramotnist-vid-osvitnogo-ombudsmena/>

Добірка матеріалів про медіаграмотність:

<https://msu.edu.ua/library/mediahramotnist-korysni-materialy/>

Медіаграмотність для освітян:

https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about

Медіаграмотність як інструмент активного освоєння комунікаційних середовищ: <http://www.biblioteka.lviv.ua/files/Media.pdf>

Цифрова освіта: <https://osvita.diia.gov.ua/>

Цифрова гігієна: яких правил варто дотримуватися в інтернеті?: <https://thedigital.gov.ua/news/tsifrova-gigiena-yakikh-pravil-varto-dotrimuvatisya-v-interneti>

Цифрова гігієна: як користуватися соцмережами, аби вони не використовували вас?: <http://surl.li/xgju>

За узагальненими даними, що були надані обласними навчально-методичними центрами/кабінетами/лабораторіями психологічної служби у системі освіти у 2020/2021 н. р., маємо виокремити питання щодо академічної доброчесності.

Явища порушення академічної доброчесності – не є суто українським. Вони в тій чи іншій мірі властиві практично всім країнам. Однак наша держава має свої причини виникнення недоброчесної поведінки в освіті. Найсуттєвішими вважаємо недосконалий ринок праці та проблеми в освітньому процесі (застарілі методи, слабка мотивацію педагогів, перевантажені освітні програми). Поруч з вирішенням цих проблем формування культури академічної доброчесності є не менш важливим, оскільки пов'язане з цінностями, що впливають на поведінку окремої особистості і її взаємодію у суспільстві. Тож від успіху впровадження культури академічної доброчесності залежить успіх доброчесності не тільки в освіті, але й у подальшому житті.

Доцільно поступово занурювати батьківську спільноту у тему академічної доброчесності, адже батьки мають збагнути, що ця тема – не проєкт, не короткотривала акція, не нова мода в освіті, а саме культура. Культура формується поступово.

Корисні матеріали роботи в цьому напрямі

Художні фільми

«Великі очі»

«Дружина»

Відеоролики

«Що таке академічна доброчесність?»

«Академічна доброчесність. Анімаційний ролик.»

«Академічна доброчесність у школі.»

«Як уникнути плагіату. Рекомендації.»

«Роль оцінювання у формуванні академічно доброчесного середовища.»

«Після школи: профорієнтація та навчання впродовж життя»

«Могилянка про академічну доброчесність»

«Оформлення списків джерел. Цитування та посилання - Короткі поради - Світлана Чуканова»

«Чесність починається з тебе»

Канал «AcademIQ. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти»

Сайт «AcademIQ»

Інше

Антикорупційні уроки для 9-11 класів

Отже, роботу з батьками можна організувати з урахуванням особливостей певної батьківської спільноти. Темп та послідовність проведення заходів можуть змінюватися, однак ключовим залишається неформалізований підхід до справи. Оскільки саме в обговореннях, рефлексіях, поступовому осмисленні проблеми маємо шанс принести закладу освіти дивіденди у вигляді високої конкурентоздатності.

Аналіз цього річних даних свідчить про актуальність здійснення у закладах освіти статевого виховання. Батьки та педагоги потребують допомоги фахівців психологічної служби щодо сексуальної освіти дітей. Вони мають запити щодо власної підготовки та навчання, інформаційних матеріалів та підтримки, консультацій від фахівців, а підлітків цікавлять питання щодо практики використання запобіжних засобів та методів контрацепції, статевої стосунків та методів контрацепції, дружби, кохання, ранньої вагітності. Отже, до психологів і соціальних педагогів надійшло від батьків 23 047 звернень, від педагогічних працівників – 27 369, від дітей – 49 262 звернення.

Корисні ресурси роботи в цьому напрямі

<https://necessary.education/biology>
<https://issuu.com/fulcrumua/docs/web>
https://issuu.com/fulcrumua/docs/littlemonster_fulcrum
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:EPF+SEXED101+2018_T2/about
<http://www.womanhealth.org.ua/resursy-fondu/drukovani-vydannya/for-adolescents-parents/>
<http://www.womanhealth.org.ua/resursy-fondu/drukovani-vydannya/for-edu-psychologist-volunteers/>
<https://childfund.org.ua/publikatsii>
<https://savechild.com.ua/teachers>
<https://savechild.com.ua/4-7>
<https://savechild.com.ua/8-11>
<https://savechild.com.ua/12-15>
<https://savechild.com.ua/bezpeka>
<https://savechild.com.ua/onlinelearning>
<https://la-strada.org.ua/biblioteka>
<https://teenergizer.org/>
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/korysni-posylannya/>
<https://stop-sexting.in.ua/>
<http://knowledge.org.ua/uk/seksualne-vihovannja-ditej-buklet-cifri-ta-korysni-posilannja/>

З метою підвищення рівня знань щодо сексуальності людини, статевого виховання, ВІЛ/СНІДУ потрібно забезпечити масштабну первинну профілактику поширення ВІЛ-інфекції серед населення, передусім серед

молодого покоління, через проведення освітньої та роз'яснювальної роботи з пропаганди здорового способу життя, духовних, морально-етичних, культурних цінностей і відповідальної поведінки; використовувати інтерактивні форми проведення профілактичних заходів (тематичних акцій, тематичних концертів, театралізованих вистав тощо); забезпечити проведення додаткових тренінгів та семінарів для підвищення обізнаності як учителів навчальних закладів, так і учнів як учасників подібних заходів.

Діагностична робота

Важливими завданнями в роботі психологічної служби у закладах освіти є добір діагностичного інструментарію, придатного для роботи з різними категоріями здобувачів освіти та уточнення змісту та методів корекційної роботи з урахуванням результатів психологічної діагностики.

Діагностична складова психологічного забезпечення наповнюється дослідженнями особистісних параметрів та особливостей: виявлення причин труднощів у навчанні, інтелектуальному розвитку, соціально-психологічній адаптації; вивчення та визначення індивідуальних особливостей динаміки розвитку особистості, потенційних можливостей в освітньому процесі, професійному самовизначенні. Психологічне забезпечення освітнього процесу неможливе без здійснення фахівцями профілактики, корекції, консультування тощо, що спирається на діагностичну складову.

Практичні психологи та соціальні педагоги у 2020/2021 н. р. діагностичною роботою охопили 5 189 783 учасника освітнього процесу, а саме: 4 089 638 здобувачів освіти, 397 667 педагогічних працівників та 702 479 батьків.

Вкотре, акцентуємо увагу та просимо довести до відома фахівців психологічної служби, що Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи розроблено методичні рекомендації «Застосування діагностичних мінімумів у діяльності працівників психологічної служби».

Діагностичний мінімум розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psychologiv/psychodiahnostychna-robota/>.

Запропонований перелік діагностичного інструментарію допоможе фахівцям психологічної служби у доборі необхідних методик залежно від предмету дослідження.

Одним з основних заходів, що допоможуть зберегти методичну єдність психологічної служби та скоординованість її дій на регіональному і всеукраїнському рівнях є запровадження типових циклограм діяльності працівників – практичних психологів і соціальних педагогів.

Міністерство освіти і науки України рекомендує працівникам психологічної служби застосовувати у своїй діяльності методичні рекомендації, орієнтовні циклограми діяльності працівників психологічної служби різних типів закладів освіти, розроблені Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи.

Матеріали розміщено на сторінці ДНУ «ІМЗО» за покликанням: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyi-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psychologiv/psychodiahnostychna-robota/>.

Циклограми розглядають як ефективний інструмент, що дозволяє усвідомити обсяг роботи, який потрібно виконати впродовж року, проаналізувати наявні ресурси. Для ефективної організації діяльності важливо дотримуватися відповідного управлінського циклу – періодичного повторення всіх основних завдань та функцій (видів) діяльності.

Циклограма орієнтує фахівця на виконання обов'язкових видів робіт, проте не вказує на поточну діяльність, яка передбачає ведення журналів, оформлення індивідуальних карток здобувачів освіти, протоколів психологічної діагностики та соціально-педагогічного вивчення тощо, які заповнюються за потреби. Тому у процесі планування фахівці резервують час для виконання цих видів робіт.

Також звертаємо вашу увагу, що діагностичний інструментарій для фахівців психологічної служби розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyi-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psychologiv/psychodiahnostychna-robota/>

Інформуємо, що дослідницьким консорціумом до якого входять Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи НАПН України; Харківський національний університет внутрішніх справ, Державна установа «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України»; Державна установа «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України», Школа соціальної роботи Університету Вейна та Центр залежностей Мічиганського університету (США) реалізується медико-соціальна дослідницька програма «Українське лонгітюдне дослідження».

Метою програми є моніторинг впливу різних факторів на здоров'я українських дітей протягом життя з особливим фокусом на ризикованій поведінці щодо власного здоров'я. Детальна інформація про дослідження, опис діагностичних інструментів, записи вебінарів «Українське лонгітюдне дослідження: інструкція для дослідників» та зразки супутніх документів можливо переглянути за покликанням: <https://intellectfound.org/uk/project/uls>.

Просимо вас сприяти участі працівників психологічної служби закладів загальної середньої освіти в цьому дослідженні.

Профілактична робота

У сучасних умовах соціально-економічної кризи і карантинних заходів, пов'язаних із пандемією, істотно зростає роль психологічної служби системи освіти у наданні соціально-педагогічної і психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу, збереженні їхнього соціального благополуччя і психічного здоров'я та забезпеченні реалізації завдань закладів освіти.

Найбільш відомими психологічними ознаками карантину як форми ізоляції є сенсорна депривація, монотонія, одноманітність інтер'єру приміщення, дозвільний характер, гіподинамія, нудьга, похідними від яких може стати певний душевний дискомфорт і навіть депресія.

Основною метою роботи фахівця у подоланні негативних соціально-психологічних наслідків в умовах карантинних заходів є актуалізація адаптивних і компенсаторних ресурсів особистості, стабілізація емоційної сфери, мобілізація психологічного потенціалу учасників освітнього процесу, формування стійкості до стресу. Завдання фахівців психологічної служби у цей період: формування конструктивних способів вирішення складних життєвих ситуацій та адаптивних копінг-стратегій у всіх учасників освітнього процесу; стабілізація емоційної сфери особистості, формування позитивної життєвої перспективи; активізація процесів самопізнання, самосприйняття, саморегуляції і самоконтролю, побудова позитивного образу майбутнього; формування психосоціальної стійкості до стресу; надання своєчасної психологічної допомоги потерпілим від булінгу (цькувань); запобігання емоційному вигоранню у батьків і педагогів; профілактика дискримінації і стигматизації людей, які хворіють або перехворіли; протидія торгівлі людьми; підвищення адаптаційних можливостей учителя до нових умов організації освітнього процесу; профілактика суїцидальної поведінки, вживання психоактивних речовин та алкогольних напоїв серед молоді, девіантної поведінки молоді (правопорушення, пияцтво, наркоманія, токсикоманія) тощо.

Профілактична робота працівників психологічної служби закладу освіти має бути націлена на створення таких умов навчання та виховання, які б сприяли гармонійному психічному та особистісному розвитку здобувачів освіти.

Спираючись на цьогорічні звітні дані від практичних психологів та соціальних педагогів, з'ясовано, що профілактичною роботою охоплено 3 872 288 осіб, а саме: 2 766 780 здобувачів освіти, 415 042 педагогічних працівників та 690 466 батьків та інших законних представників дітей.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні» (<https://zakon.rada.gov.ua/go/689-2019-%D0%BF>) Міністерство освіти і науки України протягом останніх років здійснює моніторинг наркотичної та алкогольної ситуації в Україні. Метою моніторингового дослідження є: виявлення негативних тенденцій розвитку ситуації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, алкоголю, нових потенційно небезпечних психоактивних речовин, пов'язаної з формуванням наркотичної та алкогольної залежності у населення; виявлення нових загроз для національної безпеки, що виникають внаслідок незаконного обігу психоактивних речовин і визначення факторів, які їх викликають; підготовки пропозицій щодо запобігання поширенню незаконного обігу психоактивних речовин.

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» здійснено збір та аналіз моніторингових даних.

За даними дослідження, фахівці психологічної служби приділяють значну увагу профілактиці булінга (цькування), кримінальних правопорушень, вживання наркотичних і психотропних речовин та запобігання торгівлі людьми та досить старанно працюють, щоб протидіяти цим негативним явищам, а саме: проводять тренінгові заняття, просвітницько-профілактичні заходи, лекції, виховні години, уроки-дискусії, індивідуальні консультації, семінари-практикуми, акції, рейди, тематичні виставки тощо.

Слід відзначити кращу роботу за цим напрямом фахівців психологічної служби Кіровоградської, Чернігівської та, вкотре, Харківської областей.

З детальними результатами цього дослідження можна ознайомитися на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/najkraschi-rozrobky-metodyky-treninhy-zhurnaly/>

Нормативно-правові документи щодо здійснення профілактичних заходів у закладах освіти щодо зниження рівня вживання алкоголю та наркотичних речовин підлітками:

– Закон України від 21.01.2010 р. №1824-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв» за покликанням:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1824-17;>

– Закон України від 15.02.1995 р. №62/95-ВР «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» за покликанням:

[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80 ;](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80)

– наказ МОН від 22.05.2018 р. № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31 липня 2018 року за № 885/32337 за покликанням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18> .

Отже, рекомендуємо керівникам обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки, закладів післядипломної освіти, керівникам закладів освіти звернути увагу на здійснення профілактичних заходів у закладах освіти щодо зниження рівня вживання алкоголю та наркотичних речовин підлітками.

Наголошуємо, що особливої уваги потребують проблеми попередження насильства та жорстокого поводження з дітьми в сучасному суспільстві, які зумовлені не тільки збільшенням фактів психічного, фізичного, сексуального насильства, а і небажанням соціуму відкрито розглядати це питання.

Частина 1 статті 16 «Конвенції про права дитини» передбачає, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, має право на недоторканність житла, таємницю кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text .

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 р. № 2657-VIII

передбачено, що керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування):
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

Нагадуємо, що наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 за № 11/34394, затверджено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу:
https://serch.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE34394Z.html

Звертаємо увагу, що для використання у роботі з даної проблематики можна скористатися матеріалами спеціальної рубрики: «Корисні посилання щодо теми антибулінгу», яка розміщена на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України та вебсайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>

Нагадуємо, що держава гарантує кожному громадянину право на отримання безоплатної правової допомоги за номером Єдиного контакт-центру: **0 800 213 103** (цілодобово та безкоштовно у межах України зі стаціонарних та мобільних телефонів); номер телефону Урядової гарячої лінії з попередження домашнього насильства: 1547; телефонні номери Національної «гарячої» лінії: **0 800 500 225** або **116 111** (для дзвінків з мобільного). Важливо знати, що діти мають право безоплатно отримати послуги адвоката (складання заяв, представництво в суді).

З квітня 2020 року безоплатна правова допомога (БПД) створила в месенджері Telegram чат «Правова допомога протидії насильству», де постраждалі від домашнього насильства та свідки можуть отримати консультацію юристів щодо захисту своїх прав.

За правовою консультацією можна також звернутися, написавши повідомлення у месенджер Facebook-сторінки системи БПД, у публічний чат Telegram-каналу «Безоплатна правова допомога», у приватний чат системи БПД у Telegram або Viber, а також через мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога».

Незважаючи на масштабність і складність проблеми щодо протидії насильству, система освіти має великі можливості для профілактики цього негативного явища. Її професійний та організаційний ресурс, сфера соціального впливу дозволяють здійснювати комплексний і системний вплив на всіх учасників освітнього процесу з метою формування моделі поведінки, заснованої на взаємній повазі та запобігання насильству в міжособистісних стосунках, спільній діяльності.

Працівники психологічної служби прийняли 157 461 запит від учасників освітнього процесу щодо протидії домашньому насильству. Зокрема, від батьків надійшло 48 142 звернення, від педагогічних працівників – 51 330, від дітей – 46 884 та від інших зацікавлених осіб – 11 105 звернень.

Нормативно-правові документи щодо запобігання та протидії насильству:

Указ Президента України від 25 травня 2020 року №195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»;

Указ Президента України від 21 вересня 2020 року №938/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства»;

Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/202 «Про Національну стратегію у сфері прав людини»;

Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

Постанова КМУ від 30 травня 2018 р. № 453 «Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року»;

Постанова КМУ від 01 червня 2020 р. № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»

Постанова КМУ від 1 червня 2020 р. № 587 «Про організацію надання соціальних послуг»;

Постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 22.08.2018 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»;

Постанова КМУ від 24 лютого 2021 р. № 145 «Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 728-р від 10.10.2018 «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року»;

наказ Міністерства освіти і науки України № 509 від 22.05.2018 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України»;

наказ МОН від 02.10.2018 № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами»;

наказ Міністерства освіти і науки України № 1646 від 28 грудня 2019 року «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 р. за № 111/34394;

наказ Міністерства освіти і науки від 26.02.2020 № 293 «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»;

лист Міністерства освіти і науки України від 29.01.2019 року за № 1/11 – 881 «Рекомендації для закладів освіти щодо застосувань норм Закону України щодо протидії булінгу»;

лист Міністерства освіти і науки України від 20.03.2020 року № 6/480-20 «Про план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»;

лист Міністерства освіти і науки України від 19.05.2020 № 6/645-20 «Щодо діяльності Національної дитячої гарячої лінії»;

лист Міністерства освіти і науки України від 13.01.2020 № 6/37-20 «Про підвищення рівня педагогічної компетенції щодо запобігання та протидії проявам насильства в закладах освіти»;

лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2020 № 6/642-20 «Щодо реалізації проєкту»;

лист Міністерства освіти і науки України від 11.02.2020 № 1/9-80 «Про затвердження наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 року №1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу, (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти»;

лист Міністерства освіти і науки України від 31.03.2020 № 063/3996 «Про план заходів спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»;

лист Міністерства освіти і науки України від 16.04.2020 № 063/4673 «Роз'яснення щодо застосування наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1646»;

лист Міністерства освіти і науки України від 14.08.2020 №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)» ;

лист Міністерства освіти і науки України від 29.12.2018 № 1/9-790 щодо організації роботи у закладах освіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству та булінгу;

лист Міністерства освіти і науки від 10.09.2019 № 1/9-570 щодо проведення в закладах освіти Всеукраїнського тижня з протидії булінгу;

лист МОН від 20.03.2020 № 6/480-20 «Про план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»;

лист МОН від 27.06.19 № 1/9-414 «Деякі питання щодо створення у 2019/2020 н. р. безпечного освітнього середовища, формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок»;

лист Міністерства освіти і науки України від 17.11.2020 №6/1379-20 «Щодо Європейського дня захисту дітей від сексуальної експлуатації і сексуального насильства та Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства»»;

лист МОН від 10 березня 2021 р. № 1/9-128 «Щодо необхідності проведення додаткових профілактичних заходів в середовищі дітей та підвищення обізнаності батьків».

Також рекомендуємо використовувати методичні матеріали з цього напряму роботи, схвалені МОН для використання у закладах освіти. Матеріали щодо запобігання та протидії насильству для практичного використання фахівцями розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/najkraschi-rozrobky-metodyky-treninhy-zhurnaly/>

Одним із важливих напрямів діяльності працівників психологічної служби є просвітницька і профілактична робота з подолання злочинності серед неповнолітніх. Аналіз стану правопорушень серед підлітків дає підстави вважати подолання криміногенної ситуації в дитячому та молодіжному середовищі проблемою гострою та актуальною для суспільства. У 2020/2021 начальному році до працівників психологічної служби надійшло 201 575 звернень щодо подолання дитячої злочинності та роботи з дітьми «груп ризику», а саме: від батьків надійшло 61 563 звернення, від педагогічних працівників – 69 433, від дітей – 64 056, від інших зацікавлених осіб – 7 523 звернення.

Звертаємо вашу увагу, що на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розміщено «Банк програм для неповнолітніх у конфлікті з законом» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/najkraschi-rozrobky-metodyky-treninhy-zhurnaly/>.

Отже, рекомендуємо керівникам обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки, закладів післядипломної освіти, керівникам закладів освіти звернути увагу на посилення профілактичної роботи з подолання правопорушень, злочинності серед неповнолітніх.

Оскільки форми та методи профілактики мають різні можливості формування когнітивного, афективного, поведінкового компонентів поведінки особистості, то одноразове їх застосування не забезпечить позитивних результатів. Профілактичні заходи будуть ефективними лише за умови систематичного, комплексного впровадження різних форм, методів, засобів у поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для повноцінної життєдіяльності та самореалізації учасників освітнього процесу.

Профілактичні програми для фахівців психологічної служби розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://docs.google.com/document/d/1zi31pjwMLqRSjoXpe5vFCkPdl8SqsF2JbSYeOITyfgk/edit>

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2019 року №1368 триває експеримент всеукраїнського рівня за темою «Формування гуманістичних відносин між учасниками освітнього процесу шляхом упровадження моделі «Мирна школа» на 2019-2022 роки, у 5 областях (Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська, Чернігівська) на базі 10 закладів загальної середньої освіти.

Модель «Мирна школа» – це інтегрований підхід та практичні інструменти включення всіх учасників освітнього процесу у розбудову системи конструктивної комунікації та взаємодії, системи ефективного вирішення та попередження конфліктів, попередження проявів булінгу, агресії та насильницької поведінки у навчальному закладі, формування стійкості.

«Мирна школа» базується на відновному підході. Він передбачає побудову довіри та залучення причетних до ситуації учасників у процес обговорення, прийняття рішення чи розв'язання конфлікту задля формування порозуміння, досягнення консенсусу та/або формування ненасильницького середовища.

Методичні матеріали щодо запровадження Моделі «Мирна школа» у закладах загальної середньої освіти розміщені на сайті за покликанням:

<http://safeschools.com.ua>.

Місцеві органи управління освіти просимо сприяти проведенню заходів з реалізації експерименту всеукраїнського рівня.

Корекційна робота

Корекційна робота практичного психолога та соціального педагога спрямована на підвищення загального рівня розвитку дитини, заповнення прогалин її попереднього розвитку і навчання, розвиток недостатньо сформованих вмінь та навичок, підготовку дитини до адекватного сприйняття навчального матеріалу тощо.

У 2020/2021 навчальному році практичними психологами корекційною (індивідуальною) роботою було охоплено 313 143 здобувачів освіти, з них 21 686 педагогічних працівників, 24 147 батьків та інших законних представників дітей; корекційною (груповою) роботою охоплено 1 088 955 здобувачів освіти, 58 471 педагогічний працівник та 62 844 батьки та інші законні представники дітей. Маємо зазначити, що індивідуальною роботою було охоплено 358 976 учасників освітнього процесу, а груповою – 1 210 270 учасників освітнього процесу. Отже, корекційною роботою було охоплено всього 1 569 246 здобувачів освіти.

Міністерство освіти і науки України рекомендує використовувати у роботі корекційні програми, що розміщено на сайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

https://docs.google.com/document/d/1jjQzAxFTFXdzVBaYu5OxcprqMz9gxhmtz_IsEJDisfnM/edit

Під час проведення корекційної роботи працівникам психологічної служби рекомендовано використовувати програми переможців III етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Корекційно-розвиткові програми», які отримали гриф Міністерства освіти і науки України, а саме:

- Іванюк К.В., Беляєва К.Ю. «Обережність та обачливість – помічники мого життя» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-251);
- Парубець В.В., Сидорець Н.Г. «Траєкторія лідерської позиції» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-250);
- Кубай А.О., Горніч Л.І «Емоцій дивовижний світ» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-249);
- Павленко Т.М, Котляревська О.О., Оріян А.О. «Програма психологічної корекційної роботи з підлітками з девіантною поведінкою та їх батьками» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-248);
- Гайова Т.А. «Я це можу» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-247);

- Стецюк Л.В. «Подолання дитячих страхів та розвиток емоційної стабільності дітей військовослужбовців» (лист ІМЗО від 12.05.2020 № 22.1/12-г-246).

Матеріали розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням: <https://imzo.gov.ua/vseukrains-kyy-konkurs-avtors-kykh-prohram-praktychnykh-psykholohiv-i-sotsial-nykh-pedahohiv-novi-tekhnohii-u-noviy-shkoli/avtors-ki-prohramy/avtors-ki-prohramy-2020/>

Особливим завданням спеціальних закладів освіти є корекція розвитку дітей. Його розв'язання є не менш важливим і для інших типів закладів, у яких навчаються діти з певними порушеннями розвитку. Однак, незважаючи на значущість проблеми корекції та значну кількість присвячених їй досліджень, вона ще й досі залишається недостатньо розробленою у теоретичному і практичному плані. Спостерігається неоднозначне розуміння сутності корекційної роботи, корекційно спрямованого педагогічного процесу; того, які ланки і яким чином мають забезпечувати корегування відхилень у розвитку.

Досягнення мети корекційного впливу забезпечують усі складові педагогічного процесу: організація, зміст, методика. Проте особливості корекційно-розвиткового впливу визначають не стільки закономірностями засвоєння навчального матеріалу, скільки його метою, визначеною відповідно до предмета корекції, його сутності, психологічних закономірностей впливу на нього. Саме від предмета корекції, тобто від того, що необхідно корегувати та розвивати в дитині, залежить визначення мети, пошук спеціальних шляхів організації педагогічного процесу, добір відповідних методичних засобів та змісту навчання, визначення чинників його результативності.

Корекційно-розвиткову роботу забезпечують такі компоненти педагогічного процесу: цільовий, організаційний, змістовий, методичний, результативний. Опору в процесі навчання на ці компоненти розглядають як умову досягнення мети корекційно-розвиткового впливу.

Корекція тісно пов'язана з поняттям розвитку дитини взагалі, а тому у системі спеціальної освіти її розглядають як корекційно-розвиткову роботу. Зазначимо також, що корекційно-розвиткову роботу здійснюють засобами педагогічного процесу: його змістом, методикою, організаційними формами. А педагогічний процес, метою якого є корекція розвитку дитини, визначають як корекційно-спрямований (відтак – корекційно-спрямоване навчання чи корекційно-спрямоване виховання).

Корекція є складовою єдиної системи спеціальної освіти. Компонентами спеціальної освіти є процеси навчання, виховання та корекції. При цьому корекцію розглядають як основу освітньої діяльності в спеціальному закладі освіти: без цілеспрямованого подолання чи послаблення недоліків знижується ефективність навчання й виховання дітей: ускладнюється процес оволодіння необхідними для них знаннями, вміннями, навичками, становлення поведінки, особистості в цілому. Водночас зауважимо, що виділити складові частини спеціальної освіти (навчання, виховання, корекція) можливо лише абстрагуванням функцій кожної з них для їх осмислення, організації, цілеспрямованої роботи. Якщо корекцію та навчання (і виховання) брати як

відносно самостійні компоненти педагогічної системи, то відмінність між ними полягає в меті, особливостях педагогічного процесу, показниках ефективності.

Мета навчання – дати учням знання, вміння та навички, мета корекції – розвивати психічні та фізичні сфери.

Звертаємо увагу керівників закладів освіти, що практичний психолог чи соціальний педагог не повинен виконувати обов'язки дефектолога, логопеда, корекційного педагога, тож власне заняття та допомога в навчанні – не його сфера діяльності, але він може звернутися до фахівців ІРЦ за консультацією.

Перелік корекційно-розвиткових програм, типових освітніх програм, методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/korektsiyni-programi/>

Корисну інформацію стосовно роботи з цього напрямку можна знайти на сайті Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України за покликанням:

<http://ispukr.org.ua/>

Порядок додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг), які проводять (надають) фахівці (з числа працівників закладу освіти та, за потреби, додатково залучені фахівці), з якими заклад освіти або відповідний орган управління освітою укладають цивільно-правові договори, визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 року № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» розміщеною за покликанням:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF>

Консультування

Консультування – багатофункціональний вид індивідуальної та групової роботи, спрямований на вирішення запитів, з якими звертаються учасники освітнього процесу.

За узагальненими даними, що були надані обласними навчально-методичними центрами/кабінетами/лабораторіями психологічної служби у системі освіти у 2020/2021 н. р., індивідуальним та груповим консультуванням було охоплено 4 715 835 учасників освітнього процесу, з яких 2 744 465 осіб проконсультовано у груповій формі, а 1 971 070 осіб – індивідуально.

Консультування (індивідуальне, групове) здійснюють за запитом учасників освітнього процесу. Особливістю консультування як форми взаємодії між учасниками освітнього процесу є акцент на власну відповідальність того, хто просив про допомогу.

За інформацією з областей, працівники психологічної служби протягом 2020/2021 навчального року надавали найбільше консультаційних послуг учасникам освітнього з таких напрямів: труднощі у навчанні; формування психологічної готовності дошкільників до навчання в школі; підвищення мотивації учнів до навчання, проблеми шкільної неспішності; вікові та

індивідуальні особливості розвитку, проблеми самооцінки дитини; адаптація дитини до нового колективу; асоціальні прояви у поведінці дітей; дитяча злочинність; домашнє насильство; булінг; взаємовідносини в системі «вчитель-учень»; дитина у віртуальному просторі, комп'ютерна залежність.

Звертаємо увагу, що одночасно з традиційним консультування «тет-а-тет», фахівці психологічної служби можуть впроваджувати онлайн-консультування, яке можуть проектувати через різні альтернативні комунікативні канали. Ці канали відрізняються один від одного за параметрами синхронності (синхронна або асинхронна комунікація), способу (індивідуальна або групова комунікація), типу комунікації (друкований текст або візуальна або/та голосова комунікація). Також різний ступінь залучення людини (пряма людська взаємодія, самодопомога під час використання інформації або інструкцій, опублікованих на вебсайті або онлайн інтерактивне програмне забезпечення).

Одним із головних завдань закладів освіти є повсякденна допомога підростаючому поколінню, формування готовності до самостійного планування професійного розвитку. Профорієнтаційна робота у закладі освіти має базуватися на комплексі заходів, призначених для визначення у підростаючого покоління тих професійно важливих якостей (відповідних певній професії), які достатні й необхідні для оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками, що обумовлюють успішність та ефективність у професійній діяльності. Саме заклад освіти має допомогти підростаючому поколінню, враховуючи особистісні якості, максимально правильно вибрати свою професійну стежку. Це стосується діяльності усіх педагогічних працівників у системі освіти.

Профорієнтаційну роботу на різних рівнях у закладі освіти проводять всі педагогічні працівники (вчителі-предметники, класні керівники, медичний працівник, практичний психолог, соціальний педагог тощо). Також до цього процесу залучають батьків та засоби масової інформації.

Вчителі-предметники мають включати в систему опитування та під час пояснення нового матеріалу відомості професійного характеру, зокрема, розповідати, де можна застосувати знання з даного предмету, людям яких професій вони потрібні, ознайомлювати здобувачів освіти з різними видами трудової діяльності.

Просимо звернути увагу практичних психологів/соціальних педагогів на онлайн-консультування як вид роботи і запроваджувати його у своїй трудовій діяльності. Онлайн-консультування може практикуватися як додатковий засіб, підключений до процесу консультування «тет-а-тет» або незалежний процес.

Профорієнтаційну роботу в закладі освіти мають проводити систематично і поетапно, починаючи з 1 класу.

Важливо пам'ятати, що не можна проводити профорієнтаційну роботу окремо, це комплексна робота, але підходи можуть бути різними.

Значний внесок у профорієнтаційну роботу в закладі освіти здійснюють практичні психологи і соціальні педагоги. За інформацією з областей, працівники психологічної служби протягом 2020/2021 навчального року надали консультаційні послуги учасникам освітнього процесу щодо професійного самовизначення 241 627 особам, а саме: батькам надано 65 932 консультацій,

педагогам – 43 437 консультацій, іншим заінтересованим особам – 16 600 консультацій. Головна мета психолого-педагогічного супроводу професійного самовизначення здобувачів освіти – формування у них компетентності у виборі професії, як системи базових характеристик потрібних для успішного планування, коригування і реалізації перспектив власного професійного розвитку.

В рамках організації та проведення комунікаційної кампанії освітніх реформ в частині профорієнтаційної роботи Міністерство освіти і науки України планує створити онлайн-платформу на базі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» з профорієнтації для здобувачів освіти з освітнім контентом, яка передбачатиме: профорієнтаційне онлайн тестування; профорієнтаційне консультування з урахуванням результатів тестування; онлайн навчання для учасників освітнього процесу.

За підсумками тестування в режимі онлайн здобувачі освіти отримають інформацію про схильності та задатки до того чи іншого виду професійної діяльності; характерологічні особливості; характеристику особистісних якостей і особливостей поведінки; наявну адаптованість до соціально затребуваних видів професійної діяльності; ступінь розвитку здібностей; типи інтелекту в розрізі їх придатності до напрямів професійної діяльності; відповідність вимог різних професій до стресостійкості та індивідуальних рис особистості; когнітивні особливості особистості; психологічно обґрунтовані способи професійно застосувати наявні креативні здібності; типи інтелекту (здібності) особистості тощо.

Крім того, у результаті тестування здобувачу освіти буде надано список професій з коментарями та дорожня карта для подальшого визначення індивідуальної траєкторії навчання.

Таким чином, здобувачі освіти, педагогічні працівники, батьки/законні представники дітей матимуть безкоштовну можливість отримати онлайн-консультації, які будуть надавати фахівці з профорієнтаційної роботи, що допоможуть розкрити власні здібності та визначити, в якій сфері краще продовжити навчання, а згодом, і працювати здобувачеві освіти.

З метою виявлення індивідуальних нахилів та здібностей кожної дитини для цілеспрямованого розвитку і профорієнтації, сприяння активізації внутрішніх механізмів самодіяльності особистості, таких як самооцінка, самопізнання і самовдосконалення, пропонуємо методичні матеріали щодо профорієнтаційної роботи для працівників психологічної служби, що розміщено на вебсайті ДНУ «ІМЗО» за покликанням: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/proforiientatsiyna-robota/>.

Зв'язки з громадськістю

Важливим завданням системи освіти є забезпечення високої якості освіти й відповідності її потребам особистості та суспільства.

Тому особливої актуальності набуває питання співробітництва закладу освіти, сім'ї та громадськості. Заклад освіти вступає в безпосередні контакти з позашкільними закладами, з батьками тощо з метою реалізації однієї спільної

мети: формування гармонійно-розвинутої, високоосвіченої, соціально активної і національно свідомої особистості.

Робота психологічної служби зорієнтована на розвиток, розширення та зміцнення зв'язків з представниками громадських та міжнародних організацій, які працюють у цій сфері.

Стосовно діяльності психологічної служби щодо зав'язків із громадськістю маємо зазначити, що у 2020/2021 навчальному році практичні психологи та соціальні педагоги надали послуг 476 923 особам.

Використання в освітньому процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір, особливо в умовах дистанційного навчання, набирає все більшої актуальності.

Сучасні заклади освіти мають вебсайти, які стали ефективним засобом зв'язку з учасниками освітнього процесу. З метою підвищення психологічної культури суб'єктів освітнього процесу в закладах освіти та у сім'ї радимо активно використовувати отримання інформації через Інтернет із застосуванням інтерактивних форм.

Дистанційна форма освіти стала викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, дітей і батьків. Усі виявилися морально і психологічно не готовими тривалий час працювати в такому форматі. Але це може стати найкращим часом для формування у дітей низки життєвих компетенцій, зокрема самоорганізації.

У 2020/2021 навчальному році було рекомендовано створити на сайті закладу сторінку «Кабінет психолога/соціального педагога», яка допоможе підвищити ефективність процесу навчання, активізувати пізнавальну діяльність учасників освітнього процесу, підвищити рівень професійної майстерності педагогів, виявити рівень психолого-педагогічної компетентності батьків, створити активну систему підтримки сімейного виховання, через використання інформаційно-комунікативних технологій, залучити батьків до участі в освітньому процесі закладу освіти, підвищити психологічну культуру учасників освітнього процесу тощо. Маємо зазначити, що за минулий навчальний рік 10 060 закладів освіти поінформували про функціонування кабінету психолога/соціального педагога. Слід відзначити Дніпропетровську (969 закладів освіти), Харківську (782 заклади освіти), Житомирську (625 закладів освіти) та Київську (784 заклади освіти) області, які у цьому напрямі спрацювали найкраще.

Просимо звернути увагу керівників закладів освіти щодо виконання цього пункту фахівцями психологічної служби.

Звертаємо увагу, що забезпеченість комп'ютерною технікою фахівців психологічної служби на низькому рівні, тому місцевим органам управління освітою, керівникам закладів освіти потрібно створити належні матеріальні та технічні умови для ефективної реалізації цього напрямку роботи.

Організаційно-методична робота

Одним із головних інструментів фахівця психологічної служби є планування. Орієнтирами у плануванні роботи практичного психолога і соціального педагога закладу освіти є нормативно-розпорядчі документи. З

іншого боку, перспективне та річне планування діяльності закладу освіти є важливою підставою узгодження плану діяльності фахівців психологічної служби із потребами закладу освіти.

Перелік нормативно-правового забезпечення фахівців психологічної служби у системі освіти України, що постійно оновлюється та доповнюється, розміщено на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/>

Поточну роботу фахівців психологічної служби закладу освіти фіксує в журналі практичного психолога/соціального педагога відповідно до листа МОН від 24.07.2019 № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України» за покликанням:

https://docs.google.com/document/d/1UY_xe_kXCqYFOKgjZjd5xA4-KbSBzIef-qWQoEWugPs/edit).

Цей напрям роботи працівників психологічної служби відповідно до наказу МОН від 28.12.2006 № 864 «Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України» охоплює складання планів роботи, складання звіту про виконану роботу, підготовку до проведення тренінгів, ділових ігор тощо з учнями (дітьми), батьками, педпрацівниками, педагогічних консиліумів, виступів на батьківських зборах, педагогічних нарадах, семінарах для педагогів, виховних годин з учнями (дітьми), навчальних занять (курси за вибором, факультативи, гуртки), роботу в бібліотеці, самопідготовку, консультації в навчально-методичних та наукових центрах (закладах), участь в навчально-методичних семінарах (нарадах) психологів, соціальних педагогів.

Важливою складовою планування діяльності працівників психологічної служби є організаційно-методична робота. Її метою є організація власної діяльності, аналіз та узагальнення результатів, підвищення власного професіоналізму шляхом самоосвіти.

Всього за участі практичних психологів і соціальних педагогів у 2020/2021 н. р. організовано і проведено 1 622 заходи, з яких: методичні, інструктивно-методичні наради (скайп-наради) – 152, семінари, вебінари – 243, науково-практичні конференції – 43, круглі столи – 46, методичні об'єднання практичних психологів і соціальних педагогів – 56, творчі групи (динамічні, інтерв'їзійні, суперв'їзійні, мобільні, фокус-групи) фахівців ПС – 189, навчання за програмами професійного вдосконалення практичних психологів та соціальних педагогів – 409, школи молодих психологів і соціальних педагогів – 52, практикуми, тренінги – 254.

Децентралізація в управлінні освітою, розширення прав і можливостей об'єднаних територіальних громад щодо впливу на освітній процес спонукають фахівців психологічної служби суттєво переглянути організаційні форми, науково-методичне забезпечення, зміст і напрями своєї роботи з психологічного і соціально-педагогічного супроводу всіх учасників освітнього процесу.

Питання організації та забезпечення належного науково-методичного супроводу практичних психологів, соціальних педагогів закладів освіти в об'єднаних територіальних громадах в умовах децентралізації висвітлено у монографії: Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : колективна монографія / наук. ред. В.Г. Панок. – Київ : Ніка-Центр, 2020. – 152 с. Зі змістом монографії можна познайомитись за покликанням: <https://lib.iitta.gov.ua/722337/1/nauk-metod-zabezp-dialnosti.pdf>

Для забезпечення єдиних стандартів і нормативів роботи практичних психологів і соціальних педагогів в умовах децентралізації необхідно запропонувати кілька новацій. Серед них: дворівнева модель психологічного супроводу всіх учасників освітнього процесу; запровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби у всіх типах закладів освіти; запровадження протоколів (алгоритмів) роботи працівника служби у типових випадках; система методичної підтримки працівників служби включно з наставництвом і супервізією; наукова експертиза психологічного, соціально-педагогічного і соціологічного інструментарію, що застосовується у системі освіти; створення дорадчо-координаційного органу з керівництва психологічною службою; запровадження процедур атестації і ліцензування працівників психологічної служби.

Звертаємо увагу керівників закладів освіти, що працівники психологічної служби, закладу освіти (практичні психологи та соціальні педагоги) здійснюють діяльність як у закладі освіти (психологічна просвіта, діагностична, консультативна, освітня діяльність, обробка результатів досліджень тощо), так і за його межами (підготовка до проведення заходів, оформлення робочої документації, планування, звітність, самоосвіта, робота у навчально-методичних та наукових центрах, громадських організаціях тощо).

Професійна майстерність фахівців психологічної служби

Оновлення існуючого алгоритму професійної діяльності, передбачає перегляд методології роботи з учнями, батьками, вчителями; зміну акцентів та пріоритетів з процесу на результат з використанням ефективних, дієвих методів роботи.

Тому одним з першочергових завдань працівників у системі освіти є пошук дієвих засобів і методів роботи. І мета фахівців психологічної служби – навчити підростаюче покоління найголовнішому: жити в мирі з самим собою і з іншими, вступати в взаємостосунки зі світом так, щоб життя приносило задоволення. Ми маємо прикласти максимум зусиль для того, щоб молода людина була успішною, як зараз говорять *mainstream*.

У цьому році фахівці психологічної служби святкували 30 років діяльності. Послугами фахівців психологічної служби скористалися багато здобувачів освіти, їх батьків, педагогів. Сьогодні в психології накопичено значну кількість знань про розвиток і формування особистості. Використання їх у педагогічній практиці не є автоматичним і вимагає певної психологічної компетентності.

Психологічна служба у системі освіти України – важлива частина цілісної

системи освіти, яка поєднує в собі науковий, прикладний, практичний та організаційний аспекти.

Маємо зазначити, що психологічна служба у системі освіти функціонує як єдина система, яка сприяє створенню умов для інтелектуального і соціального розвитку здобувачів освіти, для збереження психічного здоров'я та надання соціально-психологічної підтримки всім учасникам освітнього процесу.

Психологічна служба у системі освіти ґрунтується на засадах професійної компетентності та відповідальності, індивідуального підходу, доступності соціально-педагогічних та психологічних послуг, системності у здійсненні професійної діяльності, людиноцентризму та партнерства, конфіденційності та дотримання норм професійної етики.

Отже, психологічна служба у системі освіти накопичила значний позитивний досвід роботи, що підтверджує велика кількість звернень до фахівців психологічної служби, проведенням індивідуальних, корекційних занять та консультацій, розробленими методиками, методичними й науковими розробками, друкованими працями у періодичних виданнях.

Маємо зазначити, що все це було здійснено тільки завдяки натхненній роботі фахівців психологічної служби, а саме: роботі Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області, який очолювала Каменчук Тетяна Дмитрівна, відділу практичної психології та соціальної роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, який очолює Андрейчин Світлана Ростиславівна, Дніпропетровського обласного навчально-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, який очолює Савельєва Наталія Володимирівна, Донецького обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти, який очолює Лугінець Наталя Вікторівна, Навчально-методичного кабінету психологічної служби системи освіти Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, який очолює Осадчук Наталія Олександрівна, Центру практичної психології та соціальної роботи Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, який очолює Шевчук Валентина Валентинівна, Обласного науково-методичного Центру психології та соціології освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, який очолює Подмазін Сергій Іванович, Івано-Франківського обласного центру практичної психології і соціальної роботи, який очолює Підлипна Людмила Віталіївна, відділу практичної психології і соціальної роботи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, який очолює Маковкіна Наталія Олександрівна, Обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, який очолює Чебоненко Валентина Федорівна, кафедрі управління освітою Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, яку очолює Байдик Віта Володимирівна, Навчально-методичного центру психологічної служби Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, керівник якого Приведа Олександра Миколаївна, навчально-методичної лабораторії практичної психології, соціальної роботи та інклюзивного навчання

Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, який очолює Сливінська Тетяна Олександрівна, Центру практичної психології та соціальної роботи Одеська академія неперервної освіти, який очолює Солнцева Олена Анатоліївна, Навчально-методичного кабінету психологічної служби Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського, в.о. завідувача якого Муліка Катерина Миколаївна, Рівненського обласного центру практичної психології та соціальної роботи, який очолює Мельник Юлія Василівна, Навчально-методичного центру психологічної служби Сумської області, який очолює Марухина Ірина Володимирівна, Навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, в.о. завідувача якого Коротюк Зоряна Михайлівна, Центру практичної психології, соціальної роботи та здорового способу життя Харківської академії неперервної освіти, керівник якого Носенко Володимир Вікторович, Навчально-методичної лабораторії практичної психології та соціальної роботи Херсонської академії неперервної освіти, завідувач якої Мартиненко Артем Леонідович, Хмельницького обласного навчально-методичного центру психологічної служби, керівником якого є Страшнюк Жанна Дмитрівна, Навчально-методичного центру психологічної служби Черкаського обласного інститут післядипломної освіти педагогічних працівників, який очолює Дудіна Наталія Миколаївна, Науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, який очолює Романовська Діана Дорімедонтівна, Навчально-методичного центру психологічної служби у системі освіти Чернігівської області, директором якого є Антоненко Олена Михайлівна та Науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, який очолює Хмелева-Токарева Ольга Василівна.

Міністерство освіти і науки України висловлює щирі подяку за спільну роботу, за їх творчий потенціал, віддану і продуктивну працю, яскраві ідеї в професійній діяльності.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.06.2021 № 246а нагороджено відомчими заохочувальними відзнаками 80 фахівців, відповідно до наказу ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 13.05.2021 № 44 відзначено подякою 17 фахівців психологічної служби.

Просимо керівників обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки, закладів післядипломної педагогічної освіти відзначити на обласному рівні подяками, грамотами тощо зазначених вище фахівців психологічної служби, які не увійшли до списків нагороджених осіб у відповідних наказах.

Лише за умови наявності висококваліфікованих фахівців психологічної служби у системі освіти України, які добре розуміють свою місію, глибоко усвідомлюють проблеми сучасної освіти, розмірковують над пошуком шляхів і засобів їх ефективного розв'язання та усвідомлюють свою моральну

відповідальність перед майбутніми поколіннями, можна здійснити якісні та результативні реформи.

Звертаємо увагу, що у 2021/2022 навчальному році триває Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» (наказ Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2018 року № 555, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 червня 2018 року за № 744/32196, розміщено за покликанням: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0744-18>).

Метою конкурсу є виявлення та поширення кращого досвіду, оптимізація інноваційної діяльності працівників психологічної служби, підвищення професійної компетентності, якості програм, реалізації творчого потенціалу, престижності професії практичних психологів та соціальних педагогів.

Конкурс проводиться щорічно на засадах відкритості, прозорості та гласності за однією номінацією, визначеною організатором, у три етапи, окремо для практичних психологів та соціальних педагогів:

Номінацією 2020/2021 н.р. були «Розвивальні програми», спрямовані на попередження та коригування проблем, труднощів, подолання шкідливих звичок, негативних емоційних станів, усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки, адаптацію до умов навчання і життєдіяльності тощо.

Форма проведення конкурсу заочна.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 04.06.2021 № 425 «Про затвердження рейтингового списку переможців III етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Розвивальні програми»

(https://drive.google.com/file/d/1xTFme0_M4QTjSa4RbYZJ9ceYIJpjtZVp/view)

визначено переможців і призерів III етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Розвивальні програми».

Серед практичних психологів:

I місце – Опанасенко Людмила Анатоліївна, начальник навчально-наукового центру соціально-психологічної підтримки, професійного розвитку та сприяння працевлаштуванню Чорноморського національного університету імені Петра Могили Миколаївської області;

II місце – авторський колектив: Сосновська Марина Володимирівна, консультант комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Міської ради міста Кропивницького; Ланчуковська Ліна Анатоліївна, практичний психолог комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання ліцей-школа-дошкільний навчальний заклад «Вікторія-П» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області; Руденко Ольга Олександрівна, практичний психолог навчально-виховного комплексу «Кіровоградський колегіум-спеціалізований загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів-дошкільний навчальний заклад – центр естетичного виховання» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області;

III місце – Мельничук Антоніна Юріївна, практичний психолог комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 10 Вінницької міської ради» Вінницької області.

Серед соціальних педагогів:

I місце – Олексин Оксана Ігорівна, соціальний педагог Довговойнилівського навчально-виховного комплексу I-III ступенів Верхнянської сільської ради об'єднаної територіальної громади Івано-Франківської області;

II місце – Станевич Ірина Миколаївна соціальний педагог загальноосвітньої школи I-III ступенів № 28 м. Житомира імені гетьмана І. Виговського, кандидат педагогічних наук;

III місце – авторський колектив: Іванюк Катерина В'ячеславівна, соціальний педагог Безлюдівського юридичного ліцею імені І. Я. Підкопая Харківської районної ради Харківської області; Беляєва Карина Юріївна, практичний психолог Безлюдівського юридичного ліцею імені І. Я. Підкопая Харківської районної ради Харківської області, кандидат педагогічних наук.

Висловлюємо вітання та щиро вдячність за роботу переможцям, призерам і учасникам конкурсу та просимо керівників обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки, закладів післядипломної освіти, керівників закладів освіти, в яких працюють переможці та учасники конкурсу, відзначити авторів, колективи авторів програм усіх етапів конкурсу дипломами, спеціальними призами оргкомітетів, благодійних фондів, спонсорів тощо.

Номінацією 2021/2022 навчального року визначено «Просвітницькі програми», спрямовані на формування психологічних знань, підвищення рівня психологічної культури і психологічної компетентності учасників освітнього процесу (наказ МОН від 01.07.2021 № 571 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Просвітницькі програми» за покликанням: <https://drive.google.com/file/d/1XOobs6LOzDddv6-FAxP83c69CJP1EhNR/view>).

Керівникам обласних, районних, міських управлінь освіти і науки у новому навчальному році потрібно взяти заходів щодо проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Просвітницькі програми».

Отже, у 2021/2022 навчальному році керівникам обласних, районних, міських департаментів (управлінь, відділів) освіти і науки, закладів післядипломної освіти для організації належного психологічного, соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу необхідно взяти заходів щодо:

- сприяння забезпеченню ставками практичного психолога та соціального педагога у закладах освіти відповідно до нормативної потреби;
- сприяти забезпеченню закладів освіти практичними психологами, соціальними педагогами;
- сприяти забезпеченню навчально-методичних центрів/кабінетів/лабораторій психологічної служби методистами;

- стовідсоткового забезпечення фахівців психологічної служби закладів освіти окремими робочими кабінетами;
 - забезпечення фахівців психологічної служби закладів освіти, зокрема навчально-методичних центрів/кабінетів/лабораторій, інформаційно-комунікаційними технологіями, підключенням до мережі Інтернет;
 - розгляду на питання про стан і розвиток психологічної служби в ТГ, місті, районі, області;
 - покращення методичного та технічного забезпечення діяльності працівників психологічної служби, особливо в закладах освіти новостворених територіальних громад;
 - проведення для фахівців психологічної служби закладів освіти занять, семінарів, тренінгів для підвищення фахової компетентності;
 - організації та проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі»;
 - організації та проведення моніторингових досліджень;
 - запровадження на сайті закладу освіти сторінки «Кабінет психолога/соціального педагога» та онлайн-консультування;
 - психологічного і соціально-педагогічного забезпечення та супроводу інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, консультативної і просвітницької роботи з батьками;
 - посилення роботи зі здійснення профілактичних заходів у закладах освіти щодо зниження рівня вживання алкоголю та психоактивних, наркотичних речовин підлітками;
 - посилення профілактичної роботи з подолання правопорушень, злочинності серед неповнолітніх;
 - забезпечення захисту прав і свобод дітей, створення безпечного середовища (запобігання насильству в закладі освіти та домашньому насильству);
 - проведення просвітницько-профілактичних заходів щодо підвищення рівня знань учасників освітнього процесу з питань сексуальності людини, статевого виховання, ВІЛ/СНІДУ тощо;
 - проведення просвітницько-профілактичних заходів з учасниками освітнього процесу щодо медіаграмотності, медіазахисту та цифрової гігієни.
-